

פרוטוקול מס' 8/ד
מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', ו' כסלו תשט"ו - 1.12.54
בשעה 08.40

נרכחים:
ש. פרסיץ - יו"ר
מ. אדם (באיחור)
א. ברמן
ש. גריידי
ש. כהרית
ד. בצר
י. סמילנסקי
א. רוזאל-נאור

מוזמנים:
מר שריד -
מר פלד - מטעם מסד החינוך והתרבות
מר לבנון -

סדר-היום:
הוראת המלאכה והחקלאות בבתי-הספר
היסודיים - תשובות לשאלות חברי הוועדה.

היו"ר ש. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

מר פלד: לא סיפרתי לחברי הוועדה עדיין את לימוד המלאכה בבתי-הספר היסודיים. זוהי אחת הפרשות העגומות במדינתנו. בבתי-הספר התיכוניים שלנו אין לימוד מלאכה בדרך-כלל, פרט ל-3-4. הגיע הזמן שנחשוב על בית-ספר תיכוני מקיף, בעיקר במקומות קטנים שאי-אפשר להחזיק בהם שלושה מנהלים ושלושה מוסדות מיוחדים. בית-ספר תיכוני כזה יתן גם השכלה תיכונית כללית אקדמית, גם השכלה מקצועית וגם השכלה חקלאית.

מר לבנון: החקלאות בבתי-הספר התיכוניים היא במצב דומה למצב המלאכה. בשנים-שלושה בתי-ספר תיכוניים יש לימוד חקלאות, ולא יותר.

ידי חברי הוועדה. ברצוני להשיב עתה לשאלות שנשאלנו אתמול על-נשאלתי: בכמה בתי-ספר אין חקלאות? לפי הערכתי, אם כי המספר אינו מדויק, מספר בתי-הספר שאין בהם חקלאות הוא 420, מהם כמחצית ב"ישראל החדשה". אשר לגני-הילדים - יש עלינו לחץ גדול מצד המחלקה לגן-הילדים והמפקחות על הגנים. אנו חושבים שצריך יהיה להתחיל מערובת-הפרחים בגיל הגן. אולם לצערי אין אנו יכולים לעזור שם, אלא פה ושם בעצה, כי מספר האנשים העוסקים בשטח זה הוא קטן ואינו מספיק להקיף את כל בתי-הספר.

נשאלתי: מהו התקציב? - לאור מה שאמרת שדונם אדמה מסודר על-יד בית-הספר צריך לעלות 425 לירות, לא יהיה זה נכון להכפיל מספר זה ב-2000, כי לא בכל שנה צריך לסדר הכל מחדש. התקציב לשנת 1954/55 מתחלק בצורה זאת: ציוד להכשרת שטחים - 33,000 ל"י; למרכזים לחקלאות - 8550 ל"י; למועדונים החקלאיים - 3,400 ל"י; לכינוס כיתות ח' בבתי-הספר החקלאיים על-מנת להפנות אותם לשם - 400 ל"י. התקציב כולו מסתכם, אפוא ב-45,350 ל"י. בנוגע לשנה הבאה הגטנו פרטים מפורטים למשרד, ואנו מקווים שהכל יסתדר.

א.ב.

מר למנון;

נסאלתי: כיצד נוהגים בהתייחסות הוותיקה בעניינים התקציביים? האם יש צורך שם בהקצבות? - לפי המספרים שבידינו, התקציב הניתן לבתי-הספר בהתייחסות הוא 5% מן התקציב הכללי העומד לרשותנו, ומהווה רק תמיכה של 5%-10% מן הסכומים שהמטק מסקיע בהם. אולם הסכום הקטן שאנו נותנים סמסט להם עידוד, ועל-סמך ההקצבה הזאת הם באים למזכירות ודורשים סכומים נוספים.

נסאלתי: במקומות שאין בהם חקלאות, כיצד מטמטטים בסעות לחקלאות? - את החקלאות לומדים בדרך-כלל בסעות נוספות, מחוץ לסעות הלימודים. בבתי-ספר שאין בהם חקלאות, אין מטמטטים בסעות אלו.

נסאלתי: באיזו דרך אנו מפיצים את העתון "המועדון החקלאי"? - אין זאת הוצאה של המסרד. זוהי הוצאה של ארגון המורים, והעובדים במסרד מטמטטים בענין זה כי ראינו בו ערך חינוכי רב. התקציב העומד לרשות ענין זה הוא קטן ביותר, ומספיק להדפסת 1200 חוברות.

היו"ר ס. פרטיץ: מי נותן את כל התקציב?

מר לבנון: ארגון המורים לחקלאות. הם מקבלים הקצבות מהסתדרות המורים. מספר זה של חוברות מספיק להלוקה במועדונים החקלאיים הקיימים לילדים ומספר בתי-ספר הדורשים זאת.

נסאלתי: מהו הפירוט המדויק בייחובי העולים, ובקשר עם זה: מדוע טיפלה הסוכנות רק ב-9 מושבי עולים? - לסוכנות היה תקציב מסויים שהספיק רק ל-9 מושבי עולים, ולכן התחייבה לעסוק רק באלה. אנו לא מוותרים להם, ובכל מקום שאנו יכולים אנו מטמטלים לעזור. הסתדלנו להקיף מספר מקומות גדול ככל האפשר. לא הסתפקנו ב-9 המקומות הקיימים, וסביב ה-9 התחלנו ב-30 מקומות.

נסאלתי: למה היינו רוצים להקציב סם? - ההבדל בין מושב העולים ובין המושב הוותיק בארץ הוא בזה שהאב שם אינו בעל-השכלה - לא כל שכן השכלה חקלאית. יש רצון תוך שנים אחדות להפוך את בית-הספר לטרנז להדרכה גם להורים, באמצעות הילדים. כיצד אנו רוצים לעשות זאת? אנו חושבים לגדוד שטח של 100 על 100 מטרים - 10 דונם, כולל את בית-הספר. אנו רוצים ליצור פינת-בני סביב בית-הספר. אין צורך לדבר על ערך הדבר. מתוך 10 הדונם האלה יהיו 2 דונם בהשקאה. זה לא מעט, אבל זוהי היחידה הנראית לנו טובה ביותר. את הבני אנו רוצים לעשות על-ידי עצי-פרי. אנו רוצים להגיע לכך שבית-הספר תהיה פינה שאפשר יהיה לקיים בה תערוכה מתמדת חקלאית, מטמנה אחת למספר חדשים, על נושא חקלאי מסויים. התחלה לכך אפשר לראות במושב פטיש ובמושב מסלול, אם כי במסלול נעשו כמה שימושים מקצועיות, אולם הן ניתנות לאיכון.

ברצוני להצביע על דבר נוסף. לא פעם אנו נסאלים: למה אתם מתחילים בגן-הירק וגן-הפרחים? כאן ישנם כמה מומנטים חינוכיים, לא רק מקצועיים. גן הירק הוא הענף שבו יכול הילד ללמוד את רוב הפעולות המקצועיות של החקלאי. הוא הענף הסמוגל להעסיק מספר גדול יותר של ילדים. הוא הענף שבו יכול הילד לבוא על סיפוקו תוך כדי שנה ולפעמים גם לראות את היבול פעמיים בשנה.

נסאלתי: האם ישנה סטטיסטיקה כמה עובדים לבתי-ספר חקלאיים? - לא אוכל לתת מספרים מדויקים. על-כל-פנים, בשנתיים האחרונות בלבד ישנם מספרים: לפני שנתיים פנו לבתי-ספר חקלאיים 760 תלמידים; בשנה האחרונה - 1160 תלמידים. הווה אומר: גידול ב-35%, כמובן שגם זה לא מספיק. מספר זה מהווה כ-13% מבוגרי בתי-הספר היסודיים. בסימפוזיון שנערך באמריקה בענין זה נקבע האחוז הרצוי ל-25% מבוגרי בתי-הספר היסודיים. אנו הגענו ל-13% בערך, כלומר: טחצית הדרך. זוהי אטום התקדמות לעומת שנים קודמות, אבל עדיין אין זה מספיק.

נסאלתי: האם ישנם בתי-ספר המבקשים השלמה על הסעתיים הניתנות לחקלאות? - בענין השלמות עדיין לא התקדמנו לאורך כל הסורה. גם בחקלאות וגם במלאכה נעשו נסיונות רציניים השנה. בענין הכייתום הטרום-מקצועיות לחקלאות התחלנו במספר כיתות בכטה בתי-ספר. בסך-הכל נביע השנה ל-7 כיתות חקלאיות. בכיתות אלו חל שינוי בתכנית הלימודים

טו לבנון!

בכללה, לא רק בקשר לחקלאות. הם מקבלים 27 שעות לימודים כלליים לעומת 29. אולם גם חלוקת סדרי הלימודים בתוך 27 השעות נעשתה מתוך הדגשה מיוחדת להוראת הטבע והחקלאות, בעיקר בכיתות ז' ו-ח'. יש גם 12 שעות לחקלאות, לעבודה. מטפד זה אינו מבוטל, הוא מתאים למספר השעות שילד יכול בכלל לעבוד בגיל זה במסגרת החקלאי בבית-ההורים או בקיבוץ. נוסף על כך יש גם לימודים, בכסף זה מתבטא ב-8000 ל"י. הסכום לקוח מסעיפים אחרים, לא מהתקציב הזה.

הוראת החקלאות בבתי-הספר היסודיים אינה נעשית רק על-ידי עבודה. נשאלתי אתמול: האם יש גם חלק עיוני? - בדרך-כלל 2/3 ממספר השעות מוקדש לעבודה מעשית, ו-1/3 מהזמן לעבודה עיונית הנעשית בין על-ידי הסבות העבודה והדגמת העבודה בפני התלמידים, ובין על-ידי לימוד סדיר עיוני בתוך כחלי הכיתה. אנו מנצלים את ימות הגסטם וימי החסטינים הגדולים שבהם אי-אפשר לעבוד בחוץ, לסם לימודים עיוניים.

נשאלתי: מהי פעולת הגנת הצומח? - המחלקה להגנת הצומח היא חלק ממשרד החקלאות. היא מלמדת את החקלאים כיצד להדביר את המזיקים ולהגביר את היבול ולטנוע מחלות מצמחים שונים. אנו פועלים בסיתוף-פעולה אתם ועוזרים להם. מספר הטורים לחקלאות מקצועית הוא 150. נוסף להם ישנם כ-800 טורים כוללים העוסקים בחקלאות.

נשאלתי: מה עושה המורה המקצועי במרכז החקלאי אם אנו מבקשים שיבוא המורה הכולל לעבוד אתם? - המורה הכולל בדרך-כלל אינו מצוייד בידיעות מספיקות. בספינו לטורים לא קיבל הדרכה בעניין זה. המורה הכולל עובד על-יד המורה המקצועי. המורה המקצועי מעבד את תכנית העבודה. לא כל הטורים הכוללים מתאימים לעבודה זאת, אבל אנו סבורים שאם האדם אינו בעל-סום באופן מיוחד, הוא יכול לעבוד עם כיתה בחקלאות. בתכניתנו להדריך את הטורים האלה בעבודה על-ידי קורסים להסתלמות. כרגיל אנו מנצלים את ימי הפגרה להסתלמות טורים אלה.

מהו היקף הפיקוח? - במשרד החינוך ישנם שני ספקחים בלבד, חברי לעבודה ואנוכי. ישנם טורים סדריכים, שמחצית מזמנם הם מקדישים כמורים בבתי-ספר, ומחצית מזמנם - להדרכה. ישנן 3 1/2 מטרות. מטבע הדברים אין הם יכולים להספיק הרבה. אין להסגם תחבורה להגיע למקומות שונים, ואם אדם כזה הוא מורה בבית-ספר שבדל-אסקלון - קשה לו להגיע לפריפריה בזמן. אנשים אלה עובדים קשה, ואין הטורים ססים לתפקיד כזה.

נשאלתי: מה עושים הילדים אחרי שלוש שעות בעבודה? - כאן קרצוני להעמיד אתכם על שעות אחת שלפעמים נתפסים לה. בדרך-כלל מדברים על יום עבודה. אנו מספלים בילדים בגיל בית-הספר היסודי. בעניין זה יש כמה מחקרים. ברוסיה ישנו על עניין זה ועדות מיוחדות של מחנכים, רופאים, אנשי מקצוע לחקלאות ואנשים העוסקים בחינוך חקלאי, והם קבעו כמה שעות יכול הילד בגיל זה לעבוד. מספר השעות אינו עולה על 2 1/2 - כמובן עם הפסקות באמצע. אם הילד עובד שעתים - בגיל 12-13 - והוא גם עמוס תפקידים אחרים ולומד, זה לא טעם. הדבר גם תלוי באקלים. במרכזים שלנו היינו רוצים להגיע עוד הסנה לכך שיוכלו סם לבלות את כל היום כולו, עם ארוחה, ולצדף לזה את לימודי הטבע, ואולי גם לצייד חדר לחקלאות.

נשאלתי: האם אנו דואגים לכך שהסתיל יעבור מהסתלה בבית-הספר לצריף של ההורים? - זהו אחד העקרונות שלנו. המסתלה מבינה שתילים לכל ילד, ומטריצה את הילדים לסדר ערוגות על-יד הבית.

הקשר עם ההורים, איך אנו מתארים אותו לעצמנו? - יש לנו קשר עם ההורים על-ידי אסיפות-הורים שבהם מופיעים כרגיל גם אנשים מהמשרד, ולפעמים גם איש משרד החקלאות. סממסבירים להם את העניין. השעות לחקלאות ניתנות בהתאם לסטח שנמצא בבית-הספר. התחלנו עם בתי-ספר שלא היתה בהם חקלאות כלל, אבל עברנו לבתי-ספר שיש להם עד דונם קרקע.

מר לבנון:

נשאלתי: בערים אין קרקע. האם אנו מעודדים
חקלאות בזעיר-אנפין? - בתכנית של בתי-הספר
המסלכתיים הכנסנו בכיתות הנמוכות והבינוניות צמחי-בית. ילד העולה
לכיתה ו' הכרחי שיראה בזה דבר רציני לפי מושגיו הוא, ולא מספיק רק
העציץ או מעט הצמחים שהוא יכול לגדל על הגג.

האם יש סטיפנדריות לבוגרי הסועדונים
החקלאיים? - היו, כיום אין. סיפלנו בדבר במחצית השניה של תשי"ג.
הוצאנו אז את בתי-הספר החקלאיים והמקצועיים מטסרד החינוך, וכל הענין
הועבר למסרד החקלאות, או למסרד העבודה.

האם מטסרד החקלאות שותף בתקציבים? - אין
הוא מסתתף בתקציב בענין זה.

נשאלתי: האם יש גם חומר עיוני, והאם
מצביעים בפני התלמידים על ההתפתחות הגדולה שיש בחקלאות בארץ? - הדבר
הזה יפיע עכשיו בתכנית בתי-הספר המסלכתיים. הילד בכיתה ו' - לפי התכנית
החדשה - צריך יהיה לדעת לערוך בעצמו תכנית גן לאספקה עצמית לספחה
ולמסק-עזר. הוא צריך להכיר את המסק החקלאי בארץ - כטובן, הכל בהתאם
לגיל וליכולת התלמיד, וכן מה הוא ערכה של החקלאות בארץ ובכלכלתה,
שכלולים מתמידים בחקלאות. התכנית מחייבת סיוורים חקלאיים, ימי-עבודה
בכפר בטסך השנה ומפגשים של כיתות ח' בטוסדות הינוכיים חקלאיים לסם
הכרת ההווי בכפר. התכנית כוללת שלושה חלקים: חלק של היסגים, חלק אחר
של חומר לימודי, וחלק שלישי - הערות מיתודיות. בהערות מיתודיות אנו
מחייבים חלקה לאדטות ולניסויים בבתי-הספר, במידה שיש קרקע. אנו רוצים
להרגיל את הילדים לא רק לסיגרה, אלא גם לניסויים.

נשאלתי: הקטר בין בית-הספר היסודי
והחקלאי. - בבתי-ספר אחדים, כמו במגדל-העמק ובית-הספר המחוזי בעפולה,
מטסם הלכו קבוצות גדולות של תלמידים לבתי-הספר החקלאיים - נוצר גרעין
טלוכד של תלמידים הסוברים על קטר בין הילדים בבתי-הספר החקלאיים
ובין הילדים בכיתות ז' ו-ח'. יש ביקורים הדדיים, ויש ערך רב להספעה זו.

האם הסעות והלימודים בסטיברים מספיקים
להכסיר את הטורים? - היינו רוצים שהסטיבר יכסיר את הסורה שיוכל
לעסוק במקצוע זה עד כיתה ו'. היום אין הסטיבר נותן מספיק אף לכך.
צריך להקדיש לפחות 6 שעות בשבוע לתלמידי הסטיבר על-מנת שיוכלו לקבל את
ההכשרה הדרושה להם בענין זה.

בזה סיימתי את התשובות לשאלות. אני מודה
לכם על ההקטבה ואנו מקווים שבעזרתכם נוכל לקדם את העבודה בבתי-הספר.

הינ'ר ס. פרטיץ: אני מודה לך.

רציתי לשאול: החינוך המקצועי והחקלאי היה
טהוה בתקציבנו בטסך השנים האחרונות סעיף זעיר טזעיר. אמנם בכל שנה
היתה התקטמות-טה, אבל התקציב היה מחולק לשנים: תקציב הציוד - שהיה
קטור על-פי-רוב בטטבע זר, ותקציב ההוצאה הרגילה. אני רוצה לשאול: אילו
היה לנו מספיק כסף, והיינו בונים את האפסרדיות של טתן חינוך מקצועי
מתקבל על הדעת בכל בית-ספר, והיינו הולכים מן הכבוד אל הקל - כלומר:
היינו מתחילים בדברים באותם יסובים שסורים הכל, ופסליטים את העבודה
ביסובים שיש בהם כבר מטהו - לכמה כסף היינו זקוקים לסנת תסט'ו? אנו
יודעים שהעבודה הזאת מחיינוך הזרמים לחינוך מסלכתי חסכה לנו כ-3 מיליון
לירות, ויטנם עוד דברים אחדים שאפסר היה לחסוך בהם. אנו יכולים עוד
לקטץ פה וטם, ולהעמיד את הדגס על אותם דברים שאותם אנו רואים כחיוניים
ביותר. לא צריך לגמור את הטלאכה דוקא בתסט'ו, אין לנו גם טורים לכך.
אבל בשנה זו אולי היינו יכולים לפתוח אולפנים בסביל הסורים המקצועיים
סאינם יכולים להיקלט בבתי-הספר טסום שהספה אינה סגורה בפיהם. עלינו
לדעת מה נוכל לתת להם כדי לקרב אותם למקצוע, ובכמה כסף זה יתבטא.

דבר נוסף: צריך לעבד תכנית העומדת לביצוע
תוך שלוש שנים, ועלינו לומר לעצמנו מה נוכל לעסות בסנת תסט'ו ובסנים
סאחריה. טובן טאליו שהטאלה החסובה אפילו יותר טכסף היא סאלת הסורים,
הכסרתם והכסרת הסדריכים לעבודה זאת. ופה אין ספק שעלינו לסוב לאותה
סיטה שהיתה מקובלת מסנים, שהסורה הכולל יקבל גם הדרכה בחינוך חקלאי.

ועדת החינוך והתרבות
1.12.54

היו"ר ש. פרסיץ:

ברור שבענין זה יש לשים לב באופן מיוחד לגננת, כי הבורות בענין זה -
בייחוד בענין החקלאות - עוברת כל גבול. צריך, אפוא, לראות בכמה כסף
תסתכם השתלמות המורים שגמרו את חוק לימודיהם מבלי שהושם הדגש על
סקצועות אלה, כדי לזרז את הפעלת הפוטנציאל האנושי שיש אצלנו בטוח זה.

ג. צברי:

בענין חינוך חקלאי נראה לי שעלינו להבדיל
בין שתי סוגות בחינוך: אנו רואים שמעטידי
אצלנו את לימוד החקלאות על רמה גבוהה מאוד. ילד הגומר בית-ספר עממי
צריך לדעת לסדר גינה שתספק את המסך של הבית. לי נראה שחוץ מהסגמה
הזאת, הטובילה לגישה אקדמית, עלינו לפתח בבתי-הספר סגמה עממית
לחקלאות. כלומר: ליצור מצב שילד לא יוכל לטבול לראות חלקה עזובה מבלי
שיטפל בה. לכך לא צריך טורה מקצועי לחקלאות. הטורה הכללי יכול להיות
טוב מאוד לזה. לי נראה שיותר מדי סמים היום לב לצד המקצועי, זוקא
טורה מקצועי, עם כל הכלים וטחזור הזדעים של כל השנה, וכו'. לדעתי,
אם אין חלקת אדמה במקום - אין דבר, יקחו ארגזים. אני זוכרת את הזמן
שמורים הקימו גינות על הגג. צריך גם לנצל כל מיני חגים בשביל מפעלים
עממיים וכלליים. צריך להיות מפעל מסולב ומכוון של גישה עממית, לקטר
את האדם הישראלי עם הקרקע ועם הצמח והטיפול בקרקע.

זה גם יכול להביא לפעולת הסברה להורים
על כל הענין הזה. אם בתכנית יש סעיף של חינוך לחקלאות, הצורך למדינה
ולעם - יטבירו זאת להם. יפתחו את הנושא גם לעבודה וגם להסברה. ישנם
מקומות שיש בהם קרקע ואין מבצלים אותה, כמו עמק המצלבה בירושלים,
מעדיפים להחכיר את הקרקע לקיבוצים. מדוע לא יעמדו קרקע זאת לרשות
בתי-הספר?

ונקודה אחת בקשר עם החינוך למלאכה. אומרים
שחסרים לנו מנחים למקצועות מסויימים, שאנשים לא הולכים למקצועות אלה.
לדעתי, למרות שיטת המיכניזציה שלנו, בכל זאת דרושים לנו עוד בעלי
מקצוע כמו סבלדרים ושענים, וטדוע אין טכניסטים בבתי-הספר שלנו
מלכתחילה את הקשר הזה והיחס למקצועות? בבתי-הספר שלנו עוסקים תמיד
בנגרות ובקרטובאז'. זה אמנם מקצוע טוב, אבל צריך גם את המקצועות
האחרים.

בחוץ-לארץ ראינו שילד חייב לעסוק
באומנות. זוהי חובה של שעות מספר בשבוע - באנגליה, למשל, 4 שעות בשבוע.
גם אצלנו צריכה להיות חובה כזאת, אחרת לא יוכל ילד לקבל את התעודה,
מה שנוגע לחדרי-המלאכה - יחד עם חדר-טורים או חדר-הנהלה חייבים
לבנות גם את חדר-המלאכה בבנין בית-הספר.

ד. כפרית:

האם מסדר החינוך אינו מטתף בתקציב
לימוד בבתי-ספר חקלאיים? מדוע לא יסתתף
מסדר החקלאות בהכשרה חקלאית במידה שהיא נעשית? מדוע אין מסדר העבודה
מטתף בהכשרה מקצועית במידה שהיא ישנה בבתי-הספר?

ה. טריד:

מסדר האוצר יאמר: למה לי לתת את הכסף
למסדר החקלאות על-מנת שיעביר אותו
למסדר החינוך - מוטב אתן אותו ישירות למסדר החינוך, או שלא אתן בכלל,
לא לזה ולא לזה.

ו. כפרית:

לגבי חינוך חקלאי אני בהחלט מקבלת את
דעתה של חברת הכנסת צברי. עדיין מוקדם
לנו ללכת בתכנית-מכסימום. ההצעה לגדור 10 דונם סביב בית-הספר היא
חשובה. אבל מתוך נסיון-מה שהיה בכפרונה - כפר-יהושע - נסיון של שבנים
רבות, אני יודעת שתכנית-מכסימום נכסלה אצלנו קשות.

אני חושבת שנסיעות עצי-פרי על-יד בתי-

הספר, עוד מוקדם לחשוב על כך כרגע. כרגע יש להתחיל בקטנות, כי זה
טחייב המסך. התכנית צריכה להיות עממית, וכמובן אינה יכולה להיות טווה
בכל המקומות. אני גם חושבת שהצעתה של חברת הכנסת צברי בקשר להכשרת
טורים היא נכונה. הטורה צריך להיות כללי. נוכחנו עכסיו לדעת כי גם
הרופא יותר טוב שהוא כללי. אולם הכשרת המורים צריכה להיות טכוונת
גם לחינוך חקלאי.

ס. כפריית:

בדרך-כלל חינוך לעבודה הוא דבר חשוב מאוד במדינתנו, בין אם זה חינוך מקצועי או חקלאי. הייתי אפילו מעזה לומר שאין זה פחות חשוב מלימוד כללי. גם בענין חינוך מקצועי אפשר להגיד מה האסרה חברת הכנסת צברי בקשר לחינוך חקלאי. החקלאי גם הוא חייב לדעת מסהו בנגרות, מעט בנין וכו'. הוא חייב לקבל את המושגים הראשוניים כיצד להחזיק פטיש ביד. אולם אצלנו גוסרי בתי-הספר אין להם יחס לעבודה ולא ידיעה בה. לדוגמא: לימוד התפירה לבנות בתי-ספר. יש לצאת מהמסגרת הזאת. נראה לי שצריכה להיות תכנית למספר שנים. יש לגשת לענין באופן יסודי ולבצע זאת שלבים-שלבים.

א. רזיאל-גמור:

בנוגע ללימוד המלאכה, אם הבנתי נכון הרי מר פלד אמר שהמגמה הקודמת של חינוך טרום-מקצועי בוטלה. מדוע היא בוטלה? מה בא במקומה ולסם מה היא בוטלה? לפני כשנה סמענו כאן הרצאה בנוגע לחינוך המקצועי, וההדגשה היתה על הסחסור הגדול בכוחות מקצועיים בכל המקצועות. הסיכום היה אז שצריך להגביר את החינוך הטרומ-מקצועי ולכוון אותו כבר בבתי-הספר היסודיים כדי שלא נגיע למצב שלא יהיו לנו בעלי מקצוע ותהיה רדיפה אחרי הסכלה שסחית מאד של כתיבה בטכונה.

לפי התכנית סמענו ממר פלד בנוגע להקמת חדרי המלאכה המרכזיים, נראה לי שתכנית שתבוצע בשלבים בעלי טווח ארוך בין שלב למסגרה היא אמנם תכנית יפה, אבל האם באופן מעשי יש לנו אפשרות להכניס חדרי-מלאכה עם מקצועות מגוונים שידרוסו הוצאות גדולות כל-כך? וגם ריבוי המקצועות אינו עסוי לפזר את הקשר וההתענינות? אילו היו מצמצמים את מספר המקצועות לפי טעה - אולי היינו מסיגים יותר.

אינני יודעת אם מותר לנו בתנאים הקיימים להכניס בנרות לביית-הספר, בשעה שהילד אינו יכול לספל בכלי בעצמו והסורה בתפקידו אינו יכול בעצמו להתקין ולהסחיו אותם, נוצר מצב שיש סעור, יש כלים, הילדים באים - ואין מה לעשות. ובמקום ליצור ערכים מסביב לטעורי המלאכה, זה נהפך לטעור של בטלה. מה אפשר להכניס במקום הנגרות הכבדה הזאת? האם לא מוטב להכניס איזו מפתלת-יד קטנה או אולר חד בסביל חיסוב בעץ? רצוי שהילד יראה כבר כעבור כמה שעות ססהו טוגמר יוצא מתחת ידיו. זה עסוי לחבב עליו את העבודה פי כמה.

חשוב להדגיש גם מה דינן של הכיתות המקצועיות הקיימות בבתי-הספר כיום. בבית-הספר שפיצר בירוסלים, לדוגמא, הוכנסה לפני מספר שנים מגמה כזאת: יסנו סם חומר אנוסי מוגבל, ויסנו בנות מוכסרות יותר. הנהלת בית-הספר החליטה שלא כל הילדות מוכסרות לגמור בית-ספר יסודי עם כל הדברים הנלמדים סם. נוצרו סם החל סכיתה ו' כיתות מקצועיות: תפירה, מלאכות בקס, רפיה וכו'. יחד עם זאת לומדות הילדות גם את המקצועות הכלליים - אולם יסנה התאמה מסוימת בין הילד ובין החומר הנלמד. אני סניחה שיסנם עוד כמה בתי-ספר כאלה. האם הכיתות האלו נכללות במסגרת הכיתות המקצועיות שהמסדר נותן דעתו עליהן, וכיצד חוסבים לפתח זאת? אם מדברים על כיתות הומוגניות - אני חוסבת סזהו אחד הדברים החסובים ביותר.

בנוגע לחקלאות, נדמה לי שסטטטנת טאליה ראסית יצירה של בתי-ספר כפריים סיוחדים. זה דבר חשוב מאד. כי זוהי מגמה וזרם חינוכי. בית-ספר זה נותן לילד, ולהורים בעקבות הילד, את היחס והקשר לאדמה ולמולדת, כניגוד לבטלה הסוציאלה את האדם טהעולם. נראה לי שהנסיון שנעשה הוא חשוב מאד, ויש להרחיב אותו.

אני רוצה להתעכב קצת על הלימוד החקלאי בעיר. סרם ראיתי את המרכז החקלאי החדס. חברת הכנסת צברי אמרה שצריך היה לנצל טורה טטוגע לאותו דבר לסם כך. אני יודעת סנסיוני אני סחוץ סלספס על עצים ולקטוף פרטים - אין עושים כלום. אינני רוצה לומר שאני נגד מרכז חקלאי בסביל בתי-הספר, אבל צריך להיוג מורה מקצועי סילמד את הסורה מה לעשות. לכן אני סחסיבה מאד את ההכסרה הכוללת שהסורה צריך לקבל בסטיבר. נראה לי שבסנים האחרונות היתה נסיה של מקצועיות מופרזת, ועכסיו אנו חוזרים לדרכים היסנות שהיו כאילו טובות יותר.

ועדת החינוך והתרבות
1.12.54

א. רוזנאל-נאור:

בנוגע להסתתפות משרד החקלאות - אני
מבינה ששר האוצר, במקום למחוק סעיף זה
בחקלאות - מוטב לו למחוק אותו בחינוך. אבל יחד עם זאת אני חושבת
שמשרד החקלאות היה צריך לתת מטיפונדיות או פרסים למועדוני החקלאות,
לתלמידים החולרים לבתי-ספר חקלאיים, בדיוק כשם שמשרד העבודה והתעסיה
צריכים לדאוג לבית-ספר מקצועי ומקצועי יותר גבוה, כדי לבוון את
הנוער למגרות אלו. אני יודעת שמשרד החקלאות נותן לבתי-הספר החקלאיים.
אבל אני מוטרט שלא רק זאת הוא צריך לתת. הוא צריך לתת גם על-ידי
טיפוח המועדונים האלה לחקלאות. כל דבר שיש לו קשר לחקלאות - צריך
לטפח. וקודם כל הוא צריך לדעת עליהם, והם צריכים לדעת שהוא יודע.

מד לבנון אמר שהחינוך לחקלאות הוא לא רק
כדי ללמד את הילד דבר מסוי מעסי, אלא גם למען האזרחות הטובה, והסתמס
בהגדרה שאזרח טוב הוא זה היוצר ערכים, וערכים ראשוניים בראש וראשונה.
דוקא ההגדרה הזאת, לאור הטציאות של זמננו, קצת בלתי מספיקה. מסום
שאזרח טוב צריך להצטיין בעוד דברים, אחרים לגמרי, מלבד הטעסה שהוא
עושה במלאכת כפיו. אזרח טוב הוא הפסיים: "עשה חסד וצדקה והצנע לכת".
אסור לנו להסתמס בהגדרות חד-צדדיות המכוונות להספעה חד-צדדית.

י. סטילנסקי:

אני רוצה להביע את התנגדותי לדברי חברת
הכנסת צברי. מה שהיא הציעה הייתי קורא
לזה "תרבות של עציצים". כל הפחד הזה מפני חקלאות יסודית וחקלאות
סיטתית, פירושו של דבר: עשה מה שאתה עושה, ובעציצים תגדל לך פרחים.

ר. צברי:

זהו סילוף מוחלט של דברי. מי דיבר על
"תרבות של עציצים"?

י. סטילנסקי:

אני חושב שהדבר הזה הוא דבר מסוכן. חקלאות
יש לה שטח ויש לה מקום, וכסלמעלה מ-3/4
מאדמת הארץ שומטים ואוסרים לאדם לגדל הכל בעציצים - זה חינוך אזרחי
ומדיני דע וטבחיינה סתודית איננו לסטרה. אם רוצים לעסוק בחקלאות -
ישנם 18 מיליון דונם בסדינה הסחכים לכן. אדם צריך לדעת שדבר זה הוא
חסוב, ויש כאן סיטה ולא יוצאים ידי חובה בהתעסקות כלשהי - אלא שלא
ילמד חקלאות. אפשר ללמד את חיבת הצמח בצורה כזאת - אבל לא חקלאות.

בקודה סניה: עלינו לתת את דעתנו טראס
על התפתחות הדברים. הכיוון שבו אנו הולכים - ואני מבין שזה נעשה מתוך
לחץ מעטים ולא מתוך אידיאולוגיה - הוא להוציא מתוך בית-ספר את שני
המקצועות מלאכה וחקלאות, ולהעביר זאת טחוצה לו. כלומר: חקלאות ומלאכה
אינם עוד דברים הנעשים בתוך הטסגרת החינוכית של בית-הספר בתוך בית-
הספר בתוך שכזה, אלא הם שני אובייקטים המתמלאים מחוץ למקום. עצם
הדבר הזה פירושו: לנתק את תכנית הלימודים ולפצלה. לדבר זה יש סכר
והפסד, וזה תלוי בדברים מהם אנו בונים את בית-הספר. האם לימוד המלאכה
והחקלאות זה חלק אורגאני בלימוד וחינוך? פירושו של דבר: שהדבר הזה
הוא תוספת שהתלמיד מקבל אחרי סילמד. אלו הן שתי תפיסות, וצריך לראות
לאן זה מוליך.

הבה ונבדוק את הדבר בתפיסה אחת: שהדבר
הזה מסולב בתוך כתלי בית-הספר. אז הסודה לפיזיקה חייב לבנות גם
מכסירים לפיזיקה, ואין זה ענין לל מלאכה - אלא של לימוד. הסודה לטבע
אינו יכול להגיד: עד כאן עבודתי, ומכאן - עבודת הסודה לחקלאות. האם
הדברים האלה אינם מסולבים סילוב אורגאני במהלך החיים השלם והתקין של
הלימוד? מצד שני ישנה הבעיה: האם זה ניתן? האם אפשר על-ידי כל בית-ספר
שמהיה חלקת אדמה ויהיו כל מוסדות המלאכה, והסודה הכללי יהיה מסוגל
לכל? הדרך הטובה ביותר היא דרך ביניים, שהיא: חדר מלאכה קטן, המסולב
אורגאנית בבית-הספר, הנותן את מה שהלימודים דורשים. הוא הדין ביחס
לחקלאות. לא ייתכן שמהיה חלקת אדמה מחוץ לעיר וסם אצא שעתיים בסבוע -
ודי. הענין הזה מספיע הספעה הרסנית במידה ידועה על בית-הספר. מודה
כללי חייב להיות בתוך התכנית וילמד את אופן ההוראה כך סטבלי שמהיה
על-ידו גינה, הוא לא יוכל ללמד טוב. כטובן סלידו צריך להיות מודה
מקצועי לסם הדרך, אבל הניתוק וההפרדה הם מיכאניים, ויש בהם סכנות.

לאור שתי האפשרויות - מה רצוי ומה אפשרי -
דומני שהדרך הנכונה היא לאחוז בסני הדברים האלה: מעבדה שתהיה מוגבלת
בהיקפה, גם חקלאית וגם למלאכה, בתוך בית-הספר, ואי-אפשר שבית-הספר יהיה
בלעדיו, וסטח נרחב להתמחות ולספלול במקום מרכזי עד כמה שהדבר ניתן.

אני בעד מקצועות רבים במלאכה, כי הדבר
טוב יותר גיוון. אין אנו מלמדים את הילדים להיות דוקא בגדים או תופרי-בדים.
בתכנית החדשה ראיתי שלצורך קבועה תכנית אקדמאית מה צריך ללמוד בכיתה ו'
איזה אובייקט צריך לצייר בכל שנה, וכו'. בשעה שהדבר החשוב ביותר הוא
התבטאות של הילד בצורה, ככל שהחומר יהיה עשיר יותר - האפקט החינוכי
יהיה חשוב יותר. ואותו ילד, שהוא נחנק בכיתה כי אינו יכול להתבטא
בחסרון - מוצא פורקן על-ידי קליעת-סל או גידול צנוניות. אסור למורה
להתנער מהענין. המורה מטקצוע חייב לעמוד לרשותו גם בהכנת סכסירים. ראיתי
באחד מבתי-הספר היסודיים, לפני שנתיים, איך הכינו אגב לימוד את סכסירי-
הלימוד. זה עזר הרבה. הסימוף עם המורה הוא יותר קל, ויש למצוא את דרך-
הביניים.

פר שריר:

אני חושב שדבריו האחרונים של חבר הכנסת
סמילנסקי הם נכונים בהחלט. ישנה סכנה שאם
ננתק את לימוד המלאכה או החקלאות מבית-הספר - זה ייהפך לטקצוע. ואנו
איננו מתכוונים לטקצוע. אני חושב שהוראת החקלאות והמלאכה בבתי-ספר זה
חינוך, חלק אורגאני של עבודת החינוך בבתי-הספר. ישנם בתי-ספר שאין בהם
לא זה ולא זה. אבל בבתי-ספר רבים אין מחסלים את חדר-המלאכה גם כסיס
מרכזיה. למרכזיה הולכים ילדים רק סכיתה ז' ומעלה. עד אז כל המלאכה
נעשית בבית-הספר, במלאכות שונות ומגוונות. ישנם בתי-ספר שהם באמת -
הופכים את חדר המלאכה גם למעבדה וגם למקום להתקנת סכסירים. הכל תלוי
בקטר שבין המורה הטקצועי ובין המורים האחרים, בהבנה ובסידור תבונת-הכפיים
שיש למורים הכוללים. כמובן גם בהכוונה. טעות היא מה שאמרת בקשר ללימוד
הציור. ברגע שנפרטם הוראות מיוחדות לתכנית הלימודים, יאמר שהמורים
צריכים להשתמש בצורה כאחד האמצעים החינוכיים במקצועות שונים. בענין זה
יש חילוקי-דעות בינך ובין מורים לציור, החושבים שצריך ללמד ציור כטקצוע.
התכנית תראה זאת. אם אין מלמדים ציור כטקצוע - הילדים לעתים יוצאים מבית-
הספר כשאינם יודעים לצייר אפילו את הדברים הפשוטים ביותר הדרושים להם
יום-יום. אם כי ישנם כמובן מקרים הפוכים.

בענין התקציב: אני מקבל את ההצעה של הגב'
פרסיץ שרצוי שתהיה תכנית כוללת כמה צריך לעלות לסדינה בכדי לפתור את
שאלת לימוד החקלאות והמלאכה בכל בתי-הספר, ולהקים חדרים-מלאכה מתאימים
וטסקים ללימודים חקלאיים. זה מטתכם במיליונים רבים, אבל ייתכן שצריך
לעשות עבודה תכניתית שנגטיט אותה במסך שנים לא מעטות. במעבדות שהפכו
ליסובי-קבע ויש בהן בתי-ספר גדולים - אנו בדרך לפתרון הבעיה. לאט-לאט
פותרים את שאלת הסיכון, סוכרחים למצוא דרך לפתור את שאלת ההוראה
במלאכה ובחקלאות. הקושי העיקרי הוא ביסובים קטנים. אם אין לדבר על
חדרי-מלאכה. אם תיעשה המלאכה בתוך הכיתה, או בפינה בכיתה. לסם אי-אפשר
לסלוח טורה, כי יש שם בסך-הכל שני מורים. אם יש במקום כזה מנהל או
טורה כולל - זה טוב. אם לא - קשה לסמך. על המורה הטקצועי במקום קטן.
אם אמרנו שבערך ב-450 בתי-ספר אין לימוד חקלאות - צריך להכניס במספר זה
את בתי-הספר בטובי-עובדים. שם נעשה הדבר מתוך הכרה, כי ההורים אינם
רוצים בכך. הם טוענים שהילדים לומדים חקלאות אצל ההורים. אילו היה
המורה לחקלאות בטוב העובדים באמת אוטוריטה, והיה יודע יותר טוב מההורים,
וההורים היו באים אליו להתייעץ - היה הטוב טובה. אז היה הטקס הלימודי
מטפס דוגמא לשיטות חדשות ולחידושים בענף זה או אחר. אולם על-פי-רוב
אין מורים כאלה, ובן המושב יודע חקלאות יותר טוב מהמורה. יש לנו תכנית
הטתכתת בסכסירים של למעלה מ-6 ספרות שאין אנו יכולים אפילו להגיס אותם
כהצעה לאוצר. ייתכן שנצטרך לתכנן את ההוצאות שילכו קודם-כל לטקסות
הכבדים - כבדים מבחינת ביצוע.

סמילנסקי:

למה אין אתם בוחנים הקלות להדרכה מבחינת
רכב, תחבורה וכו'?

מר טרייב:

לפני שנה וחצי היה שבר גדול. מתוך חמישה מפקחים פוטרנו שניים ואחד עזב - ונטארו רק שניים. חיפשונו דרכים לתיקון המצב. השנה הוספנו 3 1/2 משרות לפיקוח. זוהי תוספת גדולה, אבל בנינו את הפיקוח בדרך אחרת. עשינו נסיון של סורייס-מדריכים למקצועות טובים. קיבלנו על זה תקציב מיוחד. אם נסיון זה יצליח - אולי נוכל להוסיף על התקציב. אם לא יצליח - לא נקבל גם את זה. הכוונה היא של טורה העוסק במקצוע, הטלמד בבית-ספר סורייס ומדריך באותה פריפריה. בטקרים רבים הסגנו זאת. שני מפקחים אסגנו המדריכים את המדריכים, אוכרים להם מה לבדוק, כיצד להדריך, מה היא הטמנה וכו'.

י. סטילנבסקי:

המצב מניח את דעתך?

מר טרייב:

אם הוספתי לשני מפקחים עוד 3 1/2 מדריכים, בתנאים הנתונים, הרי זה מניח את הדעת.

מבחינה אבסולוטית בוודאי שלא.

לשאלת הרכב - אין לנו רכב. המרכזים של החינוך המקצועי הם פקידים נדרסים ולהם יש רכב. המורים המדריכים, מכיוון שעליהם להיטצא קרוב למקום בו הם מדריכים, עליהם להסתדר בעצמם. אנו מציצים בכל שנה דרישות לרכב, וכל שנה מקבלים תשובות שליליות.

אני מזמין אתכם באחד הימים לבקר במסקים קיבוציים על-יד בתי-הספר, וגם במרכזיות האלו למלאכה ובחדרי-מלאכה. הפעם נכוון אתכם לראות את הטוב. התכנית תהיה להראות לכם את הסיא שנעשה, ואת המקורות שנעשו בהם התחלות.

מר פלד:

אני שמח מאד שחבר הכנסת סטילנבסקי ענה כמעט על כל השאלות שנשאלו, וזה מתאים כמעט למטמה שלנו. ביי ונד בענין חלקה של הוראת המלאכה בבתי-הספר. אנו אוטרים בבית-מלאכה מרכזי טוב, אבל פתחנו אותו מתוך שלא היתה לנו ברידה. חדר-מלאכה כשהוא קרוב לבית-הספר צריך להיות משולב בכל חילי בית-הספר, ובכל תכנית הלימודים. המורה הכללי הוא צריך להיות המורה למלאכה. אולם טאחר שאנו יודעים כיצד מתייחס המורה הכללי למלאכה, לצערנו הרב, ישנה סכנה שאת שעות המלאכה הוא יהפוך לסעורי תנ"ך או ספרות.

י. סטילנבסקי:

אם בית-ספר עורך הצגת תיאטרון - האם המרכזיה יכולה לעזור לו בהכנת תפאורות?

מר פלד:

היא עושה זאת. המרכזיה עוסקת לפעמים גם בתיקון דהיילי בית-הספר, כדי לסטור עליהם.

לשאלה: אילו היה לנו טמפיק כסף והיינו יכולים להקציב את כל הכסף הדרוש - לכמה היינו זקוקים? לצורך 563 חדרים-מלאכה - 3,931,000 ל"י, מזה מחצית הטכום בדולרים. הכפלת דולרים ב-1,800 ל"י.

הינ'ר ש. פרטיץ:

אי-אפשר לקבל את הדברים בדולרים מתוך מענק סעיף 74?

מר פלד:

כמה הם יתנו? הם לא יתנו 3 מיליון לירות. לבנינים נהיה זקוקים ל-4,500,000 לירות. בנינים לחדרי מלאכה שחיטבנו עבורם 8,000 לירות לבנין, שזהו המינימום. ציוד לסטינר לטורים יעלה 80,000 לירות. בנין לסטינר יעלה 300,000 ל"י, 2000 מטרים-טרובעים. הכשרת טורים חשבת 500 לירות להכשרת כל טורה, וזה מעט. זה יעלה הרבה יותר למעשה, אולי כפליים, ובסך-הכל 250,000 ל"י. בסך-הכל זה מתבטא ב-9,065,000 לירות.

חברת הכנסת צברי דיברה על מקצועות "בזויים", סנדלרות וכו', שאינם מקובלים. זוהי בעיה לא רק אצלנו, היא קיימת בכל העולם. אוטרים שאצלנו זהו טרד בגד המקצועות שהיו מקובלים בגולה. אולם אין זה כך. הדרך לתקן זאת היא: חדר המלאכה הטקיף.

בארצות-הברית ובאנגליה חייבים לעטוק באוטנות בבתי-ספר תיכוניים. זה מהווה חלק מרשימת המקצועות בהם חייב התלמיד להיבחן כדי לקבל תעודת-בגרות. לזה אנו שואפים גם אצלנו.

מר פלד:

משרד העבודה צריך להסתתף בהקמת חדרים-
הטלאכה. משרד העבודה לקח 100,000 דולר
לשם הקמת כיתות טקצועיות, אולם מצייד בכסף בחי-טלאכה שלו.

דיברו כאן על מרכזי הכשרה למורים,
להכניס שם טלאכה. במקום מסויים שלימוד הטלאכה הוא שם בשפל המדרגה,
פנו בהצעה להכניס שם לימוד מלאכה, והטורים שנמצאים שם ילמדו אותה.
קיבלנו תשובה שלילית מטנהל המינר שהוא טפקח מחוזי במקום.

למה בוטל החינוך הטרנס-טקצועי? טוב
טעטינו זאת. אין אנו מתכוונים לחנך נוער למקצוע מסויים. יש הבדל בין
גיטה לחינוך טרום-טקצועי לבין גיטה לטלאכה. אנו רוצים לתת חינוך מקיף.
תלמיד צריך להכיר את התרבות התעשייתית כפי שהוא מכיר דברים אחרים.
אנו רוצים לתת לו את כל האפשרות לעשות זאת בסביבה בה הוא גד, ואי-
אפשר לעשות זאת בשלוש שעות בשבוע על-ידי לימוד אינטנסיבי אל מקצוע
מסויים אחד. אנו רוצים לעשות זאת במקצועות רבים, ואז תיפתר גם השאלה
של מקצועות מקובלים ובלתי מקובלים. לחינוך טרום-טקצועי צריך להיות
מורה טקצועי טוב, ואנו איננו רוצים בעלי מקצוע. נכסלנו בעלי מקצוע.
אנו רוצים מורה שיגמור מטינר סיהיה גם מורה לטלאכה ויטלב זאת בכל
מערכת הלימודים בבית-הספר.

האם יש באפשרותנו להגשים את גיוון
המקצועות? - נכון, אין לנו מורים כאלה, ויטנה התנגדות לכך מצד הטורים
כי הם צריכים לעבוד יותר. אבל כל תקוותנו היא במורים החדשים מהמטינרי
שאנו עומדים להקים.

האם יכול הילד להסתמש בכלים בנגרות? -
הוא יכול ויכול. ילד בגיל 12 יכול לעסוק בכלים. אנו שוללים את השיטה
של ניסור בדיקטים. זה לא חינוכי. היטוב בעץ צוא הרבה יותר קשה מאשר
עבודה אחרת, ומסוכן יותר. אנו מסגלים את הכלים לאפשרויות של הילד
מבחינה גופנית.

מר לבנון:
אני חייב לתקן משהו שנאמר. כלול בתקציב
סכום כסף לבתי-ספר ערביים. לא עמדת.

על כך, אבל אני חייב להזכיר זאת.

אשר לתקציב - אני רוצה להפנות את
תשומת-לבכם לעניין זה. לפי הערכתי עולה למשרד החינוך עניין זה של השעות
לחקלאות למעלה מחצי מיליון לירות. אני שואל: האם אין זה מוצדק, אם לא
נדאג להדרכה ופיקוח לעניין זה בטלוא טובן המלה? וכל זה בלי טורים, רק
לצינוד, על-טנת שאפשר יהיה לבצע את העבודה במקום.

לא אומר שנעשה עוול לפיקוח להוראת
החקלאות. אבל מספר זה אינו מספיק גם אם הוטיפו 3 1/2 מטרות. אדם היוטב
במגדל-אסקלון אינו יכול להגיע למביבה. יש הכרח להגדיל את מספר
המפקחים. יש צורך לפחות ב-10 מטרות לעניין זה, 10 מדריכים.

בתקציב זה יש צורך להקדיש סכום מסויים
לפרסומים. לא היה לנו עד עתה בתקציב דבר כזה, ואני מקווה שלטנת הכספים
1955/56 יוכנס סכום לכך. זה חשוב לתלמיד ולמורה כאחד.

כאשר הצעתי את התקציב לטנת הכספים
החדשה, הסתפקתי בסכומים קטנים ביותר שאותם אני רואה כטלב בדרך להגיע
למה שאנו רוצים. ביקשתי 116,500 ל"י, ונתתי פירוט. נוסף על כך ביקשתי
53,500 לירות לכיתות טקצועיות לחקלאות, כדי שנוכל להמטיין בנסיון
שהתחלנו בו בשנה האחרונה, ולהרחיב אותו ב-12 כיתות חדשות בשנה הבאה.
נוסף על כך ביקשתי להסתלטות טורים 17,700 לירות. עניין הפרסומים
יעלה כ-4,200 ל"י. נדסה לי שהדבר אפשרי. לא הילכתי במיליונים. ואם
יועמד באמת סכום זה לרשותנו - נוכל להתקדם גם בטח זה. זוהי תוספת
למטכורת הטורים. בשנה שעברה היה הסכום הכולל 45,350 ל"י פרט למטכורת
הטורים, השנה - כ-116,000 לירות.

סר לבנון:

אין אנו מסכימים שהילד יעבוד את האדמה
במה שיש לו, אנו מעדיפים את ההליכה אחרי
המחשבה מאשר הנסיעה לפנייה. יש לנו לפחות שני טקטורים שהעמדנו לרשות
המרכזים ובתי-הספר החקלאיים. אולם זה לא קל. אנו רוצים את הדבר היסודי.
אבל עלינו לדעת שמדינת-ישראל תהיה זקוקה לחקלאים מסכילים. החקלאות שלנו
היא חקלאות אינטנסיבית, ואל לנו להוריד את הרמה. חוסר ידיעה של מחזור
הזרעים על-ידי חוכבות של מורים עלה לנו ביוקר, כי השחיתו את האדמה.
אין אנו סולזלים בקום דבר - אבל צריך לעשות הכל.

בנון שבארצות רבות היתה החקלאות מלאכה
בזויה, ויש צורך בטיפול רב בין ההורים שבאו ארצה בשטח זה.

המסכיסום של 10 דונם שדיברתי עליו - כולל
את בנין בית-הספר, את חצר המסחקים ומגרש הספורט. השאר נותר לחקלאות.
אטנם נגיע לכך תוך שלוש שנים או יותר, אבל אנו רוצים ליצור דוגמאות.
הדוגמא של כפר יהושע אינה יכולה להיות דוגמא ל"ארץ ישראל החדשה".
2 דונם בהסקאה אין זו תכנית מסכיסום, זהו דבר אפשרי לכל בית-ספר.

בסאר הדברים אני תמים-דעים עם חברת הכנסת
רזיאל-נאור. אינני מתבייש לחזור לדרך ישנה אם היא נכונה. פעולם לא
רציתי את המורה המקצועי ב"ה-הספר כעיקר, אלא העיקר הוא המורה הכולל.

בענין "אזרח טוב", לא רציתי כאן להגדיר
את המושג. הצבעתי רק על אחד הביאזנסים של אזרח טוב.

ענין עקרוני וחשוב עורך חבר הכנסת
סמילנסקי: כיצד לשלב את הדברים? אין ספק שגינה על-יד בית-הספר
חשובה לנו ביותר. אבל אין לנו דרך אחרת. בתל-אביב לא נוכל לעשות
חקלאות על מטרצפות. עומדת השאלה: איך לגשר בין המרכז לחקלאות ובין
בית-הספר? את החקלאות והמלאכה בבית-הספר אנו רואים כענין אורגאני.

ענין המושבים מהווה בעיה נכבדה. אני רוצה
רק לומר: חייבים היינו לחלק את ענין בתי-הספר המטלכתיים פרקים-פרקים.
הכוונה היא אחת: לעצב דמות של אזרח טוב במדינת-ישראל, וזאת אין אנו
חושבים שאפשר לעשות בלי החינוך לעבודה.

היו"ר ס. פרטיץ: תודה רבה לכם. הישיבה סגורה.

(הישיבה נבעלה בשעה 11.10)